

HÖGSKOLAN
DALARNA

Kandidatuppsats

Hur en utmärkande kvinna kan tala

En undersökning om hur kvinnliga filmkaraktärer följer eller bryter normativa och icke-normativa samtalsstilar

Författare: Julia Kraaij
Handledare: Joakim Hermansson
Examinator: Thorbjörn Swenberg
Ämne/huvudområde: Bildproduktion
Kurskod: GBQ2NP
Högskolepoäng: 15 hp
Examinationsdatum: 10 december 2021

Vid Högskolan Dalarna finns möjlighet att publicera examensarbetet i fulltext i DiVA. Publiceringen sker Open Access, vilket innebär att arbetet blir fritt tillgängligt att läsa och ladda ned på nätet. Därmed ökar spridningen och synligheten av examensarbetet.

Open Access är på väg att bli norm för att sprida vetenskaplig information på nätet. Högskolan Dalarna rekommenderar såväl forskare som studenter att publicera sina arbeten Open Access.

Jag/vi medger publicering i fulltext (öppet tillgänglig på nätet, Open Access):

Ja

Nej

Abstract:

Uppsatsen handlar om på vilka sätt normativa och icke-normativa samtalsstilar utmärker gestaltningen av kvinnliga karaktärer genom verbal dialog i filmatiseringen av Stieg Larssons bok *Män som hatar kvinnor*. Genom karaktärsanalys undersöks hur kvinnorna följer eller bryter de normativa samtalsstilarna i interaktioner med andra människor utifrån samtalsroller, samtalsorganisation, ämnen och genrer. Scenerna som har valts ut för analysering definieras utifrån om de utspelar sig i ett professionellt/formellt eller privat sammanhang, för att sedan kunna dra en slutsats från en varierad undersökning som inte bara baseras på samma utgångsläge. Vidare kommer det diskuteras hur kvinnliga karaktärers användande av manlig samtalsstil skapar engagemang eller distans till sin samtalspartner i syfte att belysa de normativa förväntningar som finns på dem.

Nyckelord: feminint, maskulint, normbrytande, samtalsstil

Innehåll

Kapitel 1. Inledning	4
Problembakgrund	4
Syfte och frågeställningar	5
Tidigare forskning	6
Samtalsstilar	6
Normbrytande kvinnliga karaktärer.....	6
Teori.....	8
Samtalsstilar	8
Metod och material.....	10
Kapitel 2. Samtalsdeltagarnas roller	12
Privat.....	12
Professionellt eller formellt.....	15
Kapitel 3. Samtalsorganisation	18
Privat.....	18
Professionellt eller formellt.....	21
Kapitel 4. Ämnen och genrer	24
Privat.....	24
Professionellt eller formellt.....	27
Kapitel 5. Slutsats	29
Slutord.....	32
Källförteckning	33

Kapitel 1. Inledning

Problembakgrund

Hösten 2017 förändrade #MeToo-rörelsen världen och i synnerhet filmindustrin, då tystnadskulturen kring sexuella ofredanden av kvinnor kom upp till ytan. Hong Luo och Laurina Zhang beskriver denna revolution som ett hjälpande verktyg, vars funktion kan fortsätta både minska och trotsa traditionella könsstereotyper och stärka kvinnliga filmkaraktärer (Harvard Business Review, 2021). Redan innan rörelsens påverkan på filmproduktioner har normbrytande kvinnliga protagonister varit aktuella på bio duken.

Filmen *Män som hatar kvinnor* (2009) har vunnit flera priser, både i Sverige och internationellt¹ och huvudkaraktären Lisbeth Salander är en bidragande faktor till filmens framgång. Författarna Nancy C. Jurik och Gray Cavender beskriver den tjugofyraåriga Lisbeth som en ostoppar kraft och en ovanlig protagonist på grund av sin bakgrund, klädsel, läggning och yrke som hacker (2017, s. 6). Enligt Tea Fredriksson beskrivs Salander som en komplex feministikon vars gestaltning och karaktär går att likna vid en kollision av olika stereotyper och ideologier. Hon har inte bara ett överlevt en våldtäkt utan hon har även fallit offer för ett svikande samhälle sedan barnsben (2020, s. 58–62). Salanders sätt att interagera med sin omgivning utmärker också hennes karaktär och hennes korta och raka repliker indikerar att hon har föga intresse av andra människor.

Lisbeths Salanders tvära och nonchalanta sätt att kommunicera framkommer främst när hon interagerar med främlingar eller myndighetspersoner. En naturlig förklaring till det kan vara att hon är omyndigförklarad och systematiskt blir våldtagen av sin förmyndare. Trots sitt utanförskap och sin utsatthet verkar hon inte ha någon större rädsla för att hennes interaktioner snarare skapar distans från människor än gemenskap. Hon verkar inte heller oroa sig över vilka konsekvenser hennes dåliga attityd för med sig och hur den äventyrar hennes beroendeställning. Förutom Lisbeth Salander finns en annan kvinnlig karaktär i filmen som skiljer sig markant från Salander i sina interaktioner:

¹Priser som belyser filmens framgång:

2010: Guldbaggen: Bästa film, Bästa kvinnliga huvudroll (Noomi Rapace)

2010: Stockholm: Biopublikens pris

2011: Best Foreign language Award, VH1 Critics' Choice Movie Awards, USA

<http://www.svenskfilmdatabas.se/sv/item/?type=film&itemid=65576>

Erika Berger. Berger är inte bara Salanders raka motsats, utan även den manliga huvudkaraktären Mikael Blomkvists chef och tillika älskarinna. De båda kvinnliga karaktärerna tar plats i samhället de lever i men på vitt skilda sätt. När inte fysiska ageranden beskriver karaktärerna fullt ut bidrar deras samtalsstilar till karaktäriseringen.

Syfte och frågeställningar

Syftet med föreliggande uppsats är att utifrån ett genusperspektiv undersöka i vilken utsträckning och på vilka sätt som normativa och icke-normativa samtalsstilar utmärker gestaltningen av kvinnor genom verbal dialog i filmatiseringen av Stieg Larssons bok *Män som hatar kvinnor*. De kvinnliga karaktärerna kommer studeras utifrån hur de förväntas att tala utifrån samhällets normer och konventioner som resulterar i hur de framställs på film. Ämnet är angeläget att diskutera då uppdelningen mellan kvinnor och mäns egenskaper förändras i takt med samhällets ständiga utveckling och gränsen mellan könsrollerna suddas ut alltmer. Lisbeths karaktär är både skriven och regisserad av män, vilket väcker frågan om en hjältinnans roll som förebild är på egna villkor eller männens. Ur ett manusförfattarperspektiv belyser ämnet hur just samtalsstilar förhåller sig till normer och ger tittaren möjligheten att känna igen sig och ifrågasätta dem.

Uppsatsens analys genomförs genom att jämföra en utmärkande huvudkaraktär med en mindre ouppmärksam bikaaktör i scener där de interagerar med omgivningen. Det går redan på förhand att förvänta sig en blandning av både feminint och maskulint i samtalsstilarna från de båda, då det i dagens samhälle finns en mer utsuddad gräns mellan vad som definieras som manligt och kvinnligt. Filmrepresentationen gör ofta skillnaderna mellan kvinnor och män tydligare och blir därav normerande, alltså att maskulina egenskaper förstärks och leder till att män gestaltas som mer manliga.

Frågorna som kommer försöka besvaras är:

- På vilka sätt följer eller bryter Lisbeth respektive Erika den normativa och icke-normativa samtalsstilen som samtalsdeltagare?
- På vilka sätt följer eller bryter Lisbeth respektive Erika den normativa och icke-normativa samtalsstilen utifrån en samtalsorganisation?
- På vilka sätt följer eller bryter Lisbeth respektive Erika den normativa och icke-normativa samtalsstilen som definieras utifrån ämnen och genre?

- Hur påverkar omgivningen respektive karaktärs interaktion med andra?

Tidigare forskning

Samtalsstilar

Enligt författarna Gisela Håkansson och Catrin Norrby blev samtalsstilar fokus för kvalitativa studier under 1980- och 90-talet gällande användandet av språket i olika grupperingar, så som kvinnor och män. Intresset kring studierna kretsade kring vad som definierade manlig och kvinnlig samtalsstil utifrån språk och interaktion (2015, s. 134). Pamela M. Fishmans studie om vardagssamtalet mellan heterosexuella par i hemmet bekräftar även hur resultatet visar ett tydligt könsmonster. Kvinnorna var de som drog det tunga lasset för att hålla i gång samtalet vilket Fishman kallar ”skitgörat” och att männen hade kontrollen över det (1978, s. 405). Kerstin Nordenstams studie har ett mer utvidgat forskningsområde genom inspelade möten mellan män och kvinnor i interaktion både mot och med varandra könsmässigt. Hon drog bland annat slutsatsen att kvinnor har lättare att hitta samtalsämnen och att de oftare kan tala om och med båda könen, till skillnad från många män. Kvinnor talar därtill gärna om mänskliga relationer och stödjer varandra när de talar. Nordenstam belyser dock faktumet att plats kan vara en avgörande faktor för att dialogen ter sig som den gör. Hennes studie visade att gifta heterosexuella par var tämligen jämlika i sin interaktion och att det kan ha att göra med att kvinnornas revir är hemmet och de kan därför hävda sig lika mycket som männen (1990, s. 37).

Warren Buckland belyser att det har gjorts generella studier av karaktärsdialog i manus med hjälp av textanalys, språkforskning och statistik. Analysstudierna grundar sig på meningslängd, användning av pronomen och grammatiska element (2019, s. 132). Han refererar bland annat till Jill Nelmes undersökning av realism i dialog, i vilken hon drar slutsatsen att dialogens realism ska aktivera tittaren i den fiktiva världen och dess karaktärsutveckling (2011). Däremot är enskilda analyser som fokuserar på enstaka karaktärs personligheter, identitet och relationer genom samtalsstil ytterst sällsynta.

Normbrytande kvinnliga karaktärer

Karaktären Lisbeth Salander är en återkommande figur i Stieg Larssons deckartrilogi *Millennium* och beskrivs som en av vår tids största hjältinnor och överlevande offer då

hon förutom en traumatisk barndom vid upprepande tillfällen blir utsatt för sexuella kränkningar och våldtäkter. Tea Fredriksson menar att Lisbeths upplevelser och motiv till hämnd genomsyras av två lager: klasskampen mot hennes förmyndare och patriarkala förtryck av män som hatar kvinnor (2020, s. 64).

Författaren Bronwen Thomas lyfter däremot fram kritik mot Stieg Larssons karaktärisering av Lisbeth och hävdar att hon som hjältinna avspeglar mannen och blir därför inte mer än en sexuell fantasi. Detta påstående baseras på att böckerna tycks hylla självständighet och okonventionell inställning till sexualitet, men att Lisbeth förnekar sin kvinnlighet och inte gör något för att ändra sin låga ställning i samhället (2012, s. 308). Teri Schamp-Bjerede betonar däremot Lisbeths roll som hjältinna, då hennes fotografiska minne som säregenskap är ett sätt för tittaren att associera henne till en supermänniska. Vidare hävdar han att Lisbeth är en svårbegriplig karaktär men att hennes utveckling växer fram genom hela romanen (2012). Thomas Bronwen beskriver författaren Stieg Larssons författarskap som särskiljande inom kriminalgenren som grundas på faktiska sociala och politiska förhållanden (2012, s. 309) vilket gör filmens konventioner pålitliga och användbara för att analysera karaktärernas samtalsstilar utifrån verklighetens sociala regler och förväntningar som förväntas av dem.

Trots den internationella framgången med böckerna och de båda filmatiseringarna kan inte Lisbeth Salander betraktas som ensam eller ens den främste föregångaren som lämnat avtryck som normbrytande kvinnlig karaktär i modern populärfilm. Filmen *Thelma & Louise* (1991) gjorde starkt intryck hos biopubliken. Enligt kvinnliga kritiker representerar filmen kvinnors styrka och deras ilska mot sexism (Cooper, 2000, s. 278–279). Karaktären Thelma lämnar inte bara sin inskränkande make, utan upptäcker även under filmens gång sin sexualitet. Från att vara den återhållsamma hemmafrun, talar hon gärna högt och brett på allmän plats om denna, för henne, revolutionerade upptäckt (Boon, 2008, s. 139). Likt Lisbeth Salander är Thelma och Louise offer för samhället, baserat på att de inte får leva fullt ut i den konventionella värld som placerar dem i stereotypa fack. Däremot betraktas de inte som offer genom sina val de gör, då Thelma och Louise väljer döden framför att konfronteras med lagen kan tyda på symbolism för frihet från de patriarkala strukturer som råder (Rowland, 2015, s. 176–177).

Likt Lisbeth Salander har kriminalpolisen Saga Norén från TV-succén *Bron* (2011) ett utmärkande sätt att föra sig på. Beteendet som främst är utmärkande för Saga är hennes sätt att interagera med andra människor. Hon har en outtalad autismdiagnos och Kathleen McHugh lyfter fram ett exempel när hon beskriver att Saga genom sin diagnos gör sig skyldig till flera felsteg genom sitt asociala och alltför ärliga perspektiv att se på saker och ting. Saga blir även väldigt ofta stirrad på av kollegor och övrig omgivning på grund av bristen att följa konventionerna som relateras till kvinnlighet. Hade Saga varit en man hade beteendet ansetts vara maskulint då manliga detektiver med autismdiagnoser generellt är mer normaliserade (2018, s. 540–546).

Teori

Samtalsstilar

Lajos Egris jämför karaktärer med en orkester. Det vill säga om alla är likadana blir resultatet monotont och har alla samma egenskaper blir det ingen konflikt. Begreppet orkestrering innefattar att ha karaktärer av samma typ, men att de skiljer sig utifrån livssyn, temperament och tal (1960, s. 114). Erika och Lisbeth speglar utifrån detta resonemang två olika aspekter på kvinnlighet och makt, som tillsammans bildar en helhet gällande kvinnors förutsättningar i samhället. Enligt Janet Holmes gör människor oftast en omedveten värdering utifrån könsnormativa uppfattningar om hur män och kvinnor förväntas att agera. Med detta menas att hur en person uttrycker sig går att koppla till specifika roller, attityder och aktiviteter som grundas på uppfattningen om vad som klassas som kvinnligt/feminint och manligt/maskulint (Norrby & Håkansson, 2015, s. 136) och karaktärsanalysen kommer utföras baserad på att konventionerna i Lisbeths och Erikas fiktiva värld utgår från vår verklighet. Detta ställningstagande för studien hade med största sannolikhet tett sig annorlunda om genren hade varit avvikande från verkligheten, som till exempel inom fantasygenren. Då hade förmodligen den fiktiva världen haft sina egna konventioner och sociala regler vilket i sin tur hade försvårat att applicera studier från verkligheten.

Män och kvinnor har olika samtalsstilar och enligt Deborah Tannen har de lika högt värde (Norrby, 2014, s. 245). Hon urskiljer två tydliga samtalsstilar: *närhets- och engagemangsstilen* respektive *respekt- och hänsynsstilen*. Vad som är utmärkande för närhets- och engagemangsstilen är att den främst används av kvinnor och den innefattar

bland annat att tala om människor och uppmärksamma varandras problem.

Användandet av stilen tenderar att skapa gemenskap och en vi-känsla som inriktar sig på ett samarbete mellan samtalsdeltagarna (2014, s. 239) vilket utblir i majoriteten av Lisbeths interaktioner med sin omgivning. Eftersom män ofta talar med en mer direkt och hierarkisk stil enligt den sociala konventionen (2014, s. 241) väcks frågan om hennes sätt att tala grundar sig på maskulina egenskaper.

De närhets- och engagemangsdragen som Deborah Tannen beskriver som kvinnors främst använda samtalsstil består av att tala om ämnen som lägger tyngdpunkt på självupplevda händelser och personliga ämnen. Hur man talar innefattar täta samtalsstrurer, aktivt lyssnande, högt samtalstempo, mycket skratt och expressivt kroppsspråk. De vanligaste iakttagelserna av de typiska dragen hos män och kvinnor kan sammanfattas i tabellen nedan:

	Kvinnligt/feminint	Manligt/maskulint
ÄMNEN:	Talar om människor, känslor och relationer; fokus på privatsfären	Talar om saker och händelser; fokus på den offentliga sfären
GENRER:	Skvaller, personliga berättelser; dela varandras problem	Polemisk stil: skryt, rituella förolämpningar, skämtande, problemlösande
SAMTALS-ORGANISATION	Icke-hierarkiskt, samarbetande, mer dialog, mer samtidigt tal, mer samtalsstöd och uppbackningar	Hierarkiskt, konkurrens, mer monolog, ”tala-en-i-taget-ideal”, färre uppbackningar men mer avbrott
SAMTALS-DELTAGARNAS ROLLER	Tydligt jämlikt, mer indirekt stil, mer konventionell artighet	Mer statusinriktat, mer direkt stil

Tabell 1: Skillnader mellan kvinnlig och manlig samtalsstil (Håkansson & Norrby, 2015, s. 136)

Dragen sammanfattar en engagerad och inlevelsefull samtalsstil där personen i fråga bjuder på sig själv och uppmärksammar personen hon talar med, samt är en god lyssnare som stödjer den som talar. Det är viktigt att studera samtalskontexten för deltagarna, såsom hierarki, relationen till varandra, kön, privat eller offentligt sammanhang, etcetera. Vad som bör tas i aktning är att alla kvinnor inte har en gemensam samtalsstil och dessa generaliseringar ovan bör därför ses med en viss skepsis (Håkansson & Norrby, 2015, s. 134–137). Sättet män och kvinnor talar har förändrats genom åren och därför kan dessa studier anses vara förlegade på grund av sin

ålder. Däremot är studierna av allt att döma fortfarande centrala för forskning av samtalsstilar baserat på att dessa texter refereras till än idag. Catrin Norrby belyser att sociala roller inte är bestämda för alltid utan att olika situationer får dem att skifta (2014, s. 61).

Förutom att ha en förväntan på samtalsstil utifrån kön, har Lisbeth och Erika något gemensamt med gemene man: ett ständigt pågående socialt arbete med att inte tappa ansiktet under interaktioner. Att bevara sin *självbild* gentemot sig själv och andra handlar om att som samtalsdeltagare se till att inget äventyras negativt i interaktionen (Norrby, 2014, s. 62). Att säga sårande åsikter rakt ut kan bidra till att inte bara mottagarens självbild utan även den egna skulle vara hotad, då talaren kan anses som socialt klantig eller okänslig. Detta är i sin tur ingen bild man vill visa av sig själv, utan det genomgående syftet är att upprätthålla och bevara sin självbild. Varierande taktstrategier hjälper då till att visa hänsyn till samtalsdeltagarens integritet genom att hålla distans och tala mer inlindat och indirekt för att inte såra någon. Att tala indirekt skyddar talaren från att hållas ansvarig för det som sagts genom att hävda motsatsen med vad man menade och tackla eventuella beskyllningar som kan uppstå. Att uttrycka sig mångtydigt blir ett effektivt sätt tillfredsställa deltagarnas krav på distans och integritet, samtidigt som det kan signalera gemenskap och samhörighet. Återigen är kontexten viktig för interaktionen där kön, bakgrund, relation, plats, etcetera spelar stor roll för hur hotande situationen är mot karaktärernas självbild (Håkansson & Norrby, 2015, s. 215–219) vilket kommer ha en stor betydelse för analysen av karaktäriseringen av de båda kvinnorna. Lisbeth och Erika förväntas skilja sig åt på flertalet punkter och likaså deras strategier gällande att tala direkt och indirekt, samt arbetet att bevara sin självbild.

Metod och material

Män som hatar kvinnor (2009) omvandlades år 2010 till mini-serien *Millennium*, vilket resulterade i att originalfilmen delades upp i en förlängd version i två delar. Med hänsyn till att originalets spellängd är aningen kortare, kommer *Millennium* (2010) analyseras för att inte gå miste om material. Samtalsstilarna kommer att undersökas utifrån egenskaperna för närhet-, engagemang-, distans- och respekt-faktorerna för att diskutera hur karaktärerna följer och bryter mot de normativa konventionerna i relation till deras

omgivning. För att undersöka hur skillnader av plats, hierarki, samtalsroller, etcetera, påverkar karaktärernas interaktion, har scener i privata och professionella sammanhang valts ut, vilket ska belysa kontextens betydelse och påverkan för samtalet. Personerna som Erika och Lisbeth kommer att interagera med består av kollegor, kärlekspartners, främlingar och myndighetspersoner. En heterogen grupp bidrar till ett bredare resultat som representerar hur Lisbeth och Erikas förutsättningar ser ut och hur de påverkar den fiktiva värld de lever i.

Uppsatsen kommer därmed undersöka hur Lisbeth Salanders samtalsstil demonstrerar hur hon följer och bryter de normativa konventionerna som förväntas av henne som kvinna. För att kunna dra fler slutsatser än att endast Lisbeths komplexa karaktär eventuellt använder maskulin samtalsstil kommer biskaraktären Erika Berger att analyseras för att kunna vidga normperspektivet. Valet av Erika grundar sig på främst på skillnaderna mellan henne och Lisbeth, då de skiljer de sig avsevärt i fråga om klass, utseende och samhällsstatus. Dessa förutsättningar kommer i sin helhet representera hur de som motpoler agerar runt filmens manliga protagonist Mikael Blomkvist, med flera. Undersökningen kommer endast baseras på den verbala dialogen med motiveringen att särskilja skriven dialog från mimik och kroppsspråk i ett tolknings-sammanhang. Analysen kommer utifrån undersökandet av maskulina och feminina samtalsstilar att delas upp i tre olika kapitelrubriker: samtalsdeltagarnas roller, samtalsorganisation och ämnen/genrer.

Oavsett hur Lisbeth och Erika talar i de olika sammanhangen behövs en karaktärsanalys göras för att kunna få förståelse för hur deras yttre och inre faktorer kan kopplas till varför dialogen ter sig som den gör. Jens Eders artikel *Understanding Characters* (2010) beskriver hur karaktärer upplevs av tittaren och vilken relation den har till sin omgivning genom kulturen och samhället de lever i. Han beskriver även att utvecklingen för karaktärsmodeller inte bara grundar sig på en gemensam kunskap utan även vår fantasi. Eder menar att tittaren bearbetar den information som filmskaparna producerar i sina filmer (2010, s. 16–18).

Eders analysmetod delas upp i fyra olika kategorier: artefakt, fiktiv varelse, symbol och symptom. Analys av *artefakt* handlar om hur karaktären representeras genom konstnärliga uttrycksmedel, så som ljud, bild, mise-en-scène, klippning, etcetera, vilket

analyserar scenens sammansättning och estetik. I samband med manus handlar detta inte minst om den avsiktliga konstruktionen av en karaktärs samtalsstil. Analys av karaktärer *fiktiva varelser* fokuserar på karaktärernas personliga egenskaper och relationer i den fiktiva värld som karaktären lever i och ställer frågan hur de betar sig i den. Fortsättningsvis kommer det benämnas för *karaktär*. *Symbol* eller vad en karaktär *representerar* är ytterligare ett steg som innebär analys av vad karaktären står för och ställer frågan vad detta förmedlar tematiskt. *Symtom* är det som orsakar att karaktären är formad som den är, vad det säger i ett större perspektiv och filmskaparens avsikt att påverka tittaren (2010 s. 22–26). Denna aspekt kan kopplas till uppsatsens övergripande syfte att utforska kvinnliga karaktärs användande av normativ och icke-normativ samtalsstil och hur filmen i sin helhet, genom de andra kategorierna som Eder tar upp, speglar kvinnors förutsättningar i samhället att uttrycka sig på olika sätt.

Kapitel 2. Samtalsdeltagarnas roller

Som samtalsdeltagare besitter både Erika och Lisbeth olika roller som de lever och agerar utifrån i den fiktiva världens förutsättningar. Dessa roller påverkar starkt hur samtalet ter sig då de både har sin individuella status, både på ett känslomässigt och rationellt plan i relation till mottagaren. Lisbeth och Erika är vita kvinnor som bor i Sverige men deras samhällsstatus, yrke, bakgrund ger helt olika förutsättningar för hur de lever sina liv.

Privat

Filmen exemplifierar att kvinnliga karaktärer är inkännande i större grupper även om de besitter en maktposition som ger möjligheten att ta större plats i sammanhanget. I interaktioner talar kvinnor generellt med konventionell artighet, i motsats till männen som tenderar att prata mer direkt och statusinriktat. I en scen som utspelade sig bland övriga kollegor på Millennium-redaktionen visade Erika först sin pondus genom att ställa raka frågor till en manlig kollega, som svarade henne på samma sätt tillbaka. Övriga kollegor hindras i sin tur inte att säga sina åsikter och Erika lät alla komma till tals vilket gör samtalet mer jämlikt. Däremot övergick hon succesivt till att bli mer återhållsam när ämnet börjar kretsa kring Mikael's framtid, vilket tyder på att det privata alltid genomsyrar sammanhangen oavsett om det är på arbetsplatsen eller ej. Filmen demonstrerar alltså att kärlekskänslorna är oundvikliga i en interaktion där både Mikael

och Erika är involverade. Detta är ett symptom som problematiserar att kvinnor som individer tas för givet att vara känslomässigt kopplade till sin omgivning och förväntas agera därefter.

Vidare visar filmen att kvinnliga karaktärer med en hög status tenderar att byta till en mer maskulin samtalsstil när upprörda känslor är inblandade. Detta exemplifieras när Erika konfronterar Mikael när de är ensamma:

Erika: "Mikael Blomkvist avgår ur Millenniums styrelse och kommer fortsättningsvis inte fortsättningsvis inte arbeta för tidskriften". Det är du som har skrivit det pressmeddelandet.

Mikael: Ja.

Erika: Utan att snacka med mig?

(Arden Oplev, 2010, 0:26:22)

Här framför Erika sitt tydliga syfte med frågan genom att använda sig av en direkt stil där hon inte lindar in frågan ställer hon Mikael mot väggen. Hon ger honom sedan en chans till att bemöta henne, men när han är dröjande och vag i sitt svar visar sig en uppenbar irritation hos Erika. Det går att tolka som en stor besvikelse över hur han åsidosätter hennes känslor. Då hon måste axla sin roll som chef parallellt med den som älskarinna blir balansgången en utmaning, vilket gör tonen kyligare och mer angripande.

Som kvinna finns det en förväntan att hålla i gång samtalet, genom att stötta och backa upp sin samtalspartner i interaktioner. Därför blir den maskulina samtalsstilen mer framträdande i scener när kvinnliga karaktärer bryter mot denna förväntan och i stället utgör ett hot mot sin samtalspartners självbild.

Erika: Vad händer nu då?

Mikael: Jag ska jobba med Henrik Vanger, i Hedestad.

Erika: Henrik Vanger? Okej. Du ska jobba för storkapitalet nu då.

(Arden Oplev, 2010, 0:26:41)

Erika balanserar sin roll av att vara känslomässigt involverad i Mikael's liv, samtidigt som hon markerar ut ett missnöje. Utdraget från dialogen ovan visar hur Erika tydligt hotar Mikael's självbild då hon genom en hierarkisk stil förminskar hans kommande arbetsuppgifter genom att benämna det som "storkapitalet". Användandet av den maskulina samtalsstilen får henne att framstå som missunnsam och inte som en stödjande anhängig som kvinnors samtalsstil tenderar att göra.

I Lisbeth Salanders fall exemplifieras kvinnors användande av manlig samtalsstil som en försvarsmekanism i privata sammanhang. Direkt stil där replikerna är raka tyder på att det som sägs är statusinriktat, vilket får karaktären att framstå som hierarkisk. Nedanför följer ett exempel för när Lisbeth blir utsatt för oväntad konfrontation:

Mikael: Lisbeth Salander?

Lisbeth: Vem är du?

Mikael: Lagg av, du vet vem jag är. Får jag komma in?

Lisbeth: Nej.

(Arden Oplev, 2010, 0:26:41)

I scenen söker Mikael upp Lisbeth i hennes hem efter upptäckten att hon hackat sig in i hans dator. Hon har tagit en stor risk genom att avslöja sig och genom sin taktik att svara kort och direkt ger hon intrycket av att vara kaxig. Utseendemässigt ger Lisbeth trots sin korta längd och muskulösa kroppsbyggnad ett intryck av att ha skinn på näsan, men det har inte räddat henne från att ha blivit angripen tidigare. Så trots sin låga ställning i samhället bidrar hennes användande av maskulin samtalsstil till en högre hierarki och representerar en nonchalant inställning till hans besök. Detta är ett symptom som problematiserar det faktum att Lisbeth förmodligen känner en större trygghet med hjälp av maskulin samtalsstil som skydd.

Lisbeths gestaltning visar även att kvinnliga karaktärer använder manlig samtalsstil som hjälpmedel för att inte engagera sig i sin samtalspartner. Scenen som diskuteras ovan presenterar deras första fysiska möte och hon har aldrig haft någon personlig kontakt med eller relation till Mikael. Eftersom hon bara granskat honom på avstånd, blir nu ett fysiskt möte ett helt nytt ställningstagande för hur hon ska bete sig. Som professionell hacker har hon nu brutit mot sitt anonyma arbetssätt och därför blir hennes brist på

engagemang i interaktionen en konsekvens av det. Däremot gör han intrång i hennes mest privata sfär, vilket blir en anledning till att hon behöver använda ett icke-inlindat sätt att tala som ett självförsvar. Att hon inte bemöter hans konfrontation på ett vänligt sätt tyder på att hon inte litar på honom och skapar en fysisk distans genom att inte låtsas veta vem han är.

Det går att ana en förhoppning av att han ska lämna henne i fred men sannolikheten är liten genom att Mikael säger att hon ska "lägga av", vilket indikerar att han har ett mål med samtalet; att han inte tänker ge sig förrän han får informationen han vill ha. Vidare är detta ett exempel på hur kvinnliga karaktärer i filmen ställs inför valet hur de ska förhålla sig utifrån den självbild de vill upprätthålla. Att Lisbeth låtsas som om att hon inte vet vem Mikael är trots att hon på eget initiativ tagit kontakt med honom får henne att framstå som arrogant och det förstärks genom att hon låtsas att hon inte har något att förlora på att avvisa honom. Hon verkar därav inte lägga någon större vikt vid hur hon framstår eller hur hennes sätt att föra sig representerar henne. Mikael vänder dock samtalet genom att hota med att blanda in polisen vilket blir anledningen för Lisbeth till att släppa in honom i sitt hem, för att hålla situationen under kontroll.

Professionellt eller formellt

I ett professionellt sammanhang demonstrerar filmen att manliga samtalsstilar återigen används av kvinnliga karaktärer i känslomässiga sammanhang, men skiljer sig genom att de är åsidosatta i stället för framträdande. Återigen är den kvinnliga karaktärens status central i fråga, då hon besitter en makt genom sin samhällsroll. Nedan exemplifieras hur Erikas roll som chef prioriteras före hennes känslomässiga relation till Mikael:

Mikael: Vad håller du på med?

Erika: Jag har pratat med Henrik att investera i Millennium.

Mikael: Hur länge har ni spelat bakom min rygg?

Erika: Tycker du verkligen att du har rätt att lägga dig i hur jag ska rädda Millennium?

Mikael: Nej, men jag har rätt till en åsikt.

Erika: Jaha och hur låter den?

(Arden Oplev, 2010, 1:01:04)

I dialogen ovan exemplifieras hennes övertag i situationen, då det går att urskilja en hierarkisk stil i hennes repliker genom att de är statusinriktade och direkta. Trots att den känslomässiga relationen är en central förutsättning i deras interaktioner, visar Erikas användande av maskulin samtalsstil ett ställningstagande utifrån relationen. Besvikelsen hon känt över Mikael's beslut att resa i väg har i stället omvandlats till en positiv utgång för henne och tidskriftens redaktion.

Vidare visar dialogen att maskulin samtalsstil accepteras av övriga samtalsdeltagare utan större dramatik vilket kan förklaras genom att könsfördelningen består övervägande av manligt kön. Samtalet influeras även av feminin samtalsstil genom täta talarbyten och en jämlikhet där alla får komma till tals. Däremot är replikerna hierarkiska genom att de fokuserar på att belysa vem som har makten i sammanhanget och resulterar i ett övervägande användande av maskulin stil. Detta är ett symptom på att användandet är mer givande i ett formellt sammanhang, då stilen inger respekt. De finns tre människor närvarande i rummet: Henrik Vanger, Erika och Mikael, och de alla har olika statusrang. Henrik har pengarna och Mikael utför hans uppdrag, vilket gör Erika till medlaren mellan dem. När Mikael belyser faktumet att han har rätt till en åsikt, blir Erikas svar förminskande genom att ifrågasätta honom som att hans åsikt inte är av intresse i sammanhanget. Hennes svar representerar att deras relation är sekundär i samtalet och att målet med samtalet går ut på att rädda Millennium.

Utdraget från dialogen ovan visar även hur kvinnliga karaktärers användande av maskulin samtalsstil utgör ett hot mot sin och mottagarens självbild för att framhäva sin status. Att Erika är angripande mot Mikael's integritet gestaltas genom den förminskning hon gör när han uttrycker sitt missnöje över att hon och Henrik har förhandlat bakom hans rygg. Eftersom det sociala arbetet med att bevara bilden går ut på att visa hänsyn och använda strategin att tala mer inlindat, blir det tydligt att Erika har en annan agenda än sätta Mikael's känslor framför sina egna. Att tala mångtydigt är ett sätt att signalera samhörighet och gemenskap vilket i detta fall får en motsatt effekt och Erika framstår i stället som okänslig och det bryter mot den normativa bilden av den stöttande kvinnan. Kontexten är dock viktig att belysa för dessa samtalsdeltagares roller eftersom Erika och Mikael känner varandra sedan många år tillbaka. Detta är ett symptom på att deras relation formats genom åren och att de kan spela ut varandra känslomässigt utan att det får allt för stora konsekvenser.

I Lisbeths fall problematiserar filmen att det krävs en manlig samtalsstil för att upprätthålla en kaxig attityd som kvinnlig karaktär. Till skillnad mot Erika är Lisbeths karaktär mer utmärkande genom sitt yttre och hennes interaktioner ger en tydlig presentation av hur hennes karaktär inte är intresserad av att upprätthålla en god samtalston:

Frode: Jaha. Utskrifter av sms. E-mail. Bankuppgifter. Hur har ni fått tillgång till allt det här?

Lisbeth: Det har inte du med att göra. Du beställer, jag levererar.

Armanskij: Lisbeth...

Frode: Vad kan du berätta för mig om Blomkvist?

Lisbeth: Alltihop står där.

(Arden Oplev, 2010, 1:01:04)

Dialogen från scenen ovan utspelar sig i Lisbeths första fysiska interaktion med tal, innan har hon följt Mikael Blomkvist på håll. Interaktionen sker på hennes arbetsplats med hennes chef Dragan Armanskij och uppdragsgivare Dirch Frode. Innan mötet som inkluderar dem alla tre äger rum, blir Frode förvarnad om att Lisbeth är en ”lite speciell flicka”, vilket ger honom en förutsättning att bygga upp en förutfattad bild av henne. Det framkommer också information om att det inte hör till vanligheten till att kunderna blir presenterade för företagets researchers. Detta tyder på att Lisbeth inte är där på eget initiativ och det tar sig i uttryck i hennes bemötande mot Frode.

Den offerrollen hon axlar representerar en avståndstagande attityd mot främlingar. Det blir tydligare genom tillbakablickar från hennes barndom och att hon blir systematiskt våldtagen av sin förmyndare, men detta händer längre fram i filmens handling än i den scen som utspelar sig i dialogen ovan. Däremot är det tydligt exemplifierat att hon är nonchalant mot främlingar när hon medvetet undviker att hälsa och ta i hand. Manlig samtalsstil upprätthåller hennes kaxiga attityd genom att hon använder sig av direkta och hierarkiska kommentarer. Det finns ingen konventionell artighet i Lisbeths interaktioner i scenen och inte heller en engagerad samtalsstil vilket är typiskt feminint. Användandet av manlig samtalsstil fyller sin funktion för att hon ska ge intrycket av att hon inte vill upprätthålla någon gemenskap eller samhörighet. Hennes motspelare Frode

verkar dock roas av hennes sätt att föra sig trots sin attityd och annorlunda utseende genom att han drar då och då på munnen, vilket indikerar att han är imponerad över hennes utförda researcharbete. Detta är ett symptom på att kvinnliga karaktärers nonchalanta förhållningssätt har en mer komplex bakomliggande anledning än vad som visuellt presenteras.

Filmen belyser slutligen att en utmärkande kvinnlig karaktärs hårda attityd faller sig mer naturligt genom ett användande av manlig samtalsstil. Den förstärker vad karaktären vill representera i jämförelse med feminina egenskaper, som tenderar att uppmärksamma sin samtalsdeltagare på ett positivt sätt. För att lättare angripa någons självbild behövs just direkta och statusinriktade repliker som inte tar hänsyn till mottagarens integritet. Återigen utgör kontexten en viktig aspekt för sammanhanget, nämligen att Lisbeth befinner sig på sin arbetsplats där hon axlar en roll som en duktig hacker och hennes personlighet har ingenting med hennes sätt att utföra sitt jobb att göra. Hon är van att jobba anonymt och när hon behöver ställas inför personliga möten med en främling, behöver hon använda en attityd som uttrycker sitt missnöje över att behöva interagera med främlingar. Detta är ett symptom på att hon skapar bilden av sig själv som svåråtkomlig för att bevara sin integritet. Lisbeth uppfyller inga konventionella krav på artighet som kvinna och det går att dra slutsatsen att Lisbeths förhållningssätt utifrån sin samtalsroll stödjer sig på maskulina egenskaper.

Kapitel 3. Samtalsorganisation

I en interaktion har samtal en struktur som den organiseras efter. Vad som är typiska egenskaper för feminin samtalsstils organisation är uppbackningar och samtalsstöd som är icke-hierarkiska vilket skapar mer dialog genom samarbete mellan deltagarna. Manlig samtalsstil består av motsatsen: en mer konkurrensinriktad organisering, där dialogen tenderar att bli mer av en monolog och innefattar färre uppbackningar och mer avbrott.

Privat

I analysens föregående kapitel diskuteras Erikas besvikelse över Mikael's agerande och stundande resa, vilket lämnar tittaren i ovisshet inför karaktärernas framtida relation. *Millennium* (2010) exemplifierar hur kvinnliga karaktärer använder manlig samtalsstil

för att bibehålla självsäkerhet i en interaktion. Dialogen nedan demonstrerar hur Erika hanterar Mikael's bemötande när hon oväntat dyker upp i Hedestad:

Erika: Hej Micke!

Mikael: Hej! Vad gör du här?

Erika: Tack detsamma.

Mikael: Jaha, välkommen till landet då!

Erika: Ja, det kan man verkligen säga.

(Arden Oplev, 2010, 0:58:00)

Scenens placering i handlingen informerar att detta är det första tillfället då Mikael och Erika ses sen de skiljdes åt som ovänner. Hade Erika använt sig av en feminin stil hade hon förmodligen besvarat Mikael's fråga för att underhålla samtalen, men genom att använda maskulin stil markerar hon för Mikael att hans reaktion inte var vad hon förväntade sig och gör ett avbrott, vilket är en typisk egenskap för manlig samtalsstil. Att hon svarar "tack detsamma" indikerar på ett självförsvar och att det utåt sett inte berör henne känslomässigt.

Vidare exemplifierar filmen att användande av manlig samtalsstil bidrar till en outtalad tävling på ett känslomässigt plan då den maskulina stilens samtalsorganisation definieras som konkurrensinriktad. Baserat på Erika från tidigare interaktioner blivit sårad både i sin roll som älskarinna och chef, blir hennes kommentar "ja, det kan man verkligen säga" på Mikael's replik "välkommen till landet" en pik att livet i Stockholm har ett högre värde, vilket utgör en konkurrens rent geografiskt. Skulle scenens innehåll tolkas utifrån mimik och kroppsspråk skulle den indikera starkt på att de är glada över att se varandra igen, baserat på muntra miner och fysisk beröring. Utifrån den verbala dialogen går det att tolka Erikas svar på tal som en ironi mot Mikael's bemötande, vilket tyder på en jargong baserad på vänskap mellan dem. Alltså blir pikarna och hennes kommentarer gällande hans tillvaro ett indirekt sätt att berätta för Mikael att hon saknat honom.

Slutligen visar filmen att kvinnliga karaktärer använder manlig samtalsstil för att göra avbrott i samtalsorganisationen för att angripa mottagarens självbild. Att tala indirekt och mångtydigt skapar en distans och respekterar mottagarens integritet, men Erika

använder sig av direkt stil genom att svara "tack detsamma" och framställer på så sätt Mikael som socialt klumpig, som att han har svarat fel. Som nämnt innan har Erika förmodligen en förväntan på en större känslomässig reaktion från Mikael och att göra avbrott i samtalsorganisationen visar att Erika har ett hierarkiskt övertag genom att hon vänder hans svar till sin fördel att framställa sin status. Däremot talar hon mer mångtydigt i repliken "ja, det kan man verkligen säga" vilket gör att hon inte kan ställas till svars för vad hon säger. Genom att inte konkret kommentera Mikaelns nya arbetsplats som något positivt låter hon den mångtydiga repliken tala för att det är hon som söker hans bekräftelse i stället för tvärtom.

Gällande Lisbeth belyser filmen hur kvinnliga karaktärer använder manlig samtalsstil för att undvika att prata om problem. Till skillnad från Erika är Lisbeth ett offer för samhället, hennes attityd mot omgivningen är ett symptom på att hon måste upprätthålla ett hårt yttre som ett självförsvar, som i sin tur skapar oförmågan att släppa människor in på livet.

Lisbeth: Vad tror du?

Plague: Hårddisken kan jag rädda.

Lisbeth: Okej. Och resten?

Plague: Du får gå på mellandagsrea i år. Hur gick det till?

Lisbeth: Skitsamma.

Plague: Du stinker öl.

Lisbeth: Tillskillnad från dig som är nyduschad.

(Arden Oplev, 2010, 0:29:42)

I dialogen ovan besöker Lisbeth hackern och tillika vännen Plague med förhoppningen att rädda sin dator som kommit till skada under en misshandel. Samtalet följer en tydlig organisering där hon ställer frågor och får svar tillbaka, vilket presenterar hennes mål med samtalet: hon vill ha svar på prognosen för sin laptop som är viktigt för henne. Frågorna och svaren flyter på så länge det kretsar kring ett materiellt problem, fram tills samtalet tar en ny riktning och handlar om ett personligt. När Lisbeth får frågan om vad som har hänt avvisar hon frågan genom att svara "skitsamma" vilket blir ett avbrott och hon skapar fysisk distans genom att avvisa hans försök till att bry sig om henne.

Plague är den karaktär som i dialogen använder sig av feminin samtalsstil för att skapa ett engagemang och uppmärksammar Lisbeth som samtalspartner genom att underhålla samtalet och besvara hennes frågor. De båda bidrar dock till att samtalet blir en dialog med täta samtalssturer, vilket går att koppla till en uttalad respekt för varandras intresse för datorer. Genom Lisbeths avbrott blir det tydligt att hon använder maskulin samtalsstil för att avleda riktningen för vart samtalet är på väg. Stilens organisering definieras av hierarki, vilket Lisbeth använder sig av för att tydliggöra att hon inte vill prata om händelsen. Hennes replik blir hierarkisk genom att hennes ovilja att diskutera privata händelser väger mer än Plagues omtänksamhet.

De båda karaktärerna exemplifierar att användandet av manlig samtalsstil har sitt syfte att hota varandras självbilder. När Lisbeth avfärdar Plagues försök till omtänksamhet byter han strategi och det tar sig i uttryck genom att han anmärker på hennes lukt. Det går att tolka som att han bygger vidare på ett försök att ta reda på vad som orsakat Lisbeths förstörda dator, men det mest troliga är att det är ett självförsvar som ett resultat av hennes avvisande svar. Han riskerar sin egen självbild genom att framstå som okänslig, då han använder ordet ”stinker” som bidrar till en negativ laddning i repliken. Lukt kan vara känsligt att anmärka på och det blir i stället en uttalad tävling i vem som har sämst hygien. De både angriper varandras självbild med samma taktik, den enda skillnaden är att Lisbeth säger sin kommentar ironiskt, vilket tyder på en jargong mellan de två. Att använda manlig samtalsstil får alltså Lisbeth att framstå som en privat individ och upprätthåller hennes hårda attityd mot omgivningen.

Professionellt eller formellt

I ett professionellt sammanhang exemplifierar filmen att kvinnliga karaktärer använder en manlig samtalsstil för att hålla sin samtalspartner på halster. Genom att organisera samtalet hierarkiskt och framstå som hemlighetsfull, bidrar det till att en ovisshet uppstår. Nedanför exemplifieras hur Erika gör detta mot Mikael i en interaktion med Henrik Vanger:

Erika: Hej!

Henrik: Angenämt.

Erika: Så det är du som har kidnappat min redaktör?

Henrik: Nu tänkte jag att vi skulle börja med att tala affärer och så kan vi njuta av maten sen i lugn och ro.

Mikael: Affärer?

Henrik: Har du inte berättat för Mikael om vårt lilla samtal?

Erika: Nej, jag tänkte att jag skulle överraska honom.

(Arden Oplev, 2010, 1:00:37)

Samtalet inleds med att Erika på ett humoristiskt sätt inleder med att använda ordet ”kidnappat” mot en framgångsrik affärsman, vilket framhäver hennes chefstatus genom att hon vidare benämner Mikael som sin. Den smått lättsamma jargongen pekar på att de har en avslappnad relation till varandra trots att de träffas för första gången. För Mikael uppstår en förvåning som naturligt kan förklaras av att han inte hade räknat med att båda hans arbetsgivare skulle ha något med varandra att göra.

Ett hot mot Erikas självbild framkommer när hon säger att hon ska ”överraska” Mikael, vilket får hennes professionalitet att ifrågasättas eftersom hon framställer att kommunikation har uteblivit. Mikaelns reaktion med repliken ”affärer” visar en förvirring som sedan bekräftar Henriks förvåning över att Erika inte har samtalat med Mikael inför deras gemensamma träff. Därför blir hennes svar om att ”överraska” mer som en förolämpning baserat på att Mikael och Erika utåt sett har en stark relation till varandra. Då Erika förmodligen vill ta till sin besvikelse över att Mikael lämnade redaktionen för Henriks uppdrag, använder hon sig av en maskulin samtalsstil för att inte gå djupare in på ämnen som innefattar känslor eller personliga upplevelser av situationen utan fokusera på den offentliga sfären.

Millennium (2010) exemplifierar hur kvinnliga karaktärer använder en maskulin samtalsstil för att skydda sig, kombinerat med att upprätthålla samtalet för att inte äventyra sin framtid. I en interaktion med sin förmyndare Nils Bjurman behöver Lisbeth framstå som professionell och hennes framtid hänger på att hon sköter sig. Hon är omyndigförklarad och därmed beroende av honom.

Bjurman: Hur många har du haft sex med?

Lisbeth: Det är mitt privatliv.

Bjurman: Vet du att jag kan skriva här, antingen att du är samarbetsvillig, eller så kan jag skriva att du är problematisk, att du är obstinat. Och då kommer ditt liv väldigt snart bli väldigt besvärligt. Så hur många har du haft sex med?

Lisbeth: Två.

Bjurman: Två?

Lisbeth: Tvåhundra. Nej, tvåusen. Tvåhundratusen. Är vi klara?

(Arden Oplev, 2010, 0:59:40)

Dialogen ovan utspelar sig i en scen när Lisbeth träffar sin nya förmyndare för första gången och hans närgångna frågor är en uppföljning av att han visat sin makt genom att begränsa hennes ekonomi för framtiden. Lisbeth sitter redan i en sits där hon måste lägga band på sig för att inte äventyra att få dåliga omdömen. Hon balanserar därför mellan att med ett hierarkiskt svar betona att ämnet är privat, samtidigt som hon ändå väljer att besvara honom på ett formellt sätt trots hans opassande fråga.

Trots att Bjurman gestaltar en tydlig hierarki statusmässigt, blir Lisbeths användande av manlig samtalsstil en bidragande faktor till att han byter strategi för att hålla henne i sitt grepp. Med tanke på samtalsämnet, faller det sig naturligt att Lisbeth inte är intresserad av att diskutera vidare. Då han inte blir besvarad på det sätt han förväntar sig, övergår samtalen till ett hot mot att äventyra hennes framtid som ett sätt att ytterligare hävda sin makt över henne. Hade Lisbeth använt en feminin samtalsstil finns det en tendens att hon hade besvarat honom med mer förvåning för att underhålla samtalen på ett formellt sätt för att inte verka otrevlig. Att hon besvarar honom med att säga ”det är mitt privatliv” tyder på att hon gör ett medvetet avbrott i konversationen.

Bevarandet av den egna självbilden blir genom samtalsämnet en svår balansgång för Lisbeth eftersom hennes avsikt är att hålla en lågmäld attityd och samtidigt stå upp för sig själv. Bjurman äventyrar sin självbild genom att framstå som oprofessionell och obehaglig. Att hon överdriver en summa av sexpartners tyder på ett hot mot hans självbild då hon förlöjligar honom. Att hon gör det stegrande i sitt uttalande om antal tyder också på att hon tar makten över situationen genom att visa sig orädd. Detta blir en stor kontrast då Bjurman uttalat hot om hennes framtid precis innan. Att hon överdriver summan ger Bjurman ett svar på tal, samtidigt som det driver med hans roll som förmyndare genom att hon förlöjligar honom. Hennes attityd tyder på att hon talar

med en hierarkisk stil för att få övertag över situationen, men samtidigt står på sig. Detta är ett symptom på att Lisbeth tycks ta för givet maskulin samtalsstil fungerar bäst som skydd mot hur samhället behandlar henne.

Kapitel 4. Ämnen och genrer

Följande stycke handlar om samtalens ämnen, vilket innefattar vad karaktärerna Erika och Lisbeth talar om. Feminin samtalsstil lägger sin vikt på personliga ämnen och upplevda berättelser. Fokus ligger på privatsfären och kretsar kring människor, känslor och relationer. Den maskulina fokuserar mer på den privata sfären där man pratar om saker och händelser. Ämnen för kvinnlig och manlig samtalsstil delas in sedan in i olika genrer. Skvaller tillhör det feminina, likaså personliga berättelser och att ta del av varandras problem. Den manliga stilen tenderar att vara stridslysten, genom skryt, förolämpningar, skämtande och problemlösande.

Privat

Filmen exemplifierar hur manliga och kvinnliga karaktärer använder sig av varandras samtalsstilar för att förstärka egenskaper som bryter mot normativa mönster. Erikas roll som kvinna innebär vissa förväntningar utifrån samhällets konventioner, som chef och Mikael's älskarinna har hon därav två förväntningar att leva upp till: att kunna balansera att både vara en auktoritet som kan ta beslut och samtidigt vara en stöttepelare i relationen.

Mikael: Hur går det?

Erika: Vi håller modet uppe.

Mikael: Jag menar med dig, hur är det med dig?

Erika: Det finns inget mig för tillfället, Micke. Det finns bara vår lilla tidning som håller på att gå under.

Mikael: Hur är hon då, den här nya tjejen?

Erika: Malin? Hon är faktiskt skitbra. Hon kämpar på, påminner om mig själv för tio år sedan. Men vi skulle fortfarande behöva dig.

(Arden Oplev, 2010, 0:59:40)

Dialogen ovan visar att Mikael är den som använder kvinnlig samtalsstil för att visa sin omtanke för Erika, Erika i sin tur bemöter honom med att svara med ett "vi" som indikerar på att hennes tankar kretsar kring tidningen snarare än behovet av att prata om

sina känslor. Mikael fokuserar på den privata sfären genom att fråga hur hon mår, vilket är typiskt för feminin samtalsstil. Erika fokuserar på den offentliga sfären vilket är typiskt för maskulin. Detta är ett symptom på att Erika med hjälp av maskulina egenskaper lockar fram de feminina ur Mikael, vilket visar på en normbrytande karaktärisering.

Erika sätter alltså sina känslor som en sekundär prioritet i samtalsämnet och det uppfyller inte egenskaperna för kvinnlig samtalsstil då den mer fokuserar på att tala om känslor och problem. Hon väljer i stället att fokusera på saker och händelser, så som att tidningen håller på att "gå under" som tyder på att hon vill belysa hur beroende hon är av Mikael närvarar. Vidare bygger Mikael på samtalet genom att fråga om redaktionens nya tillskott, vilket går att koppla ihop hans nyfikenhet med att kvinnlig samtalsstil gärna talar om ämnen som tillhör skvallergenren. Erika i sin tur bemöter honom med att genom maskulin samtalsstil tala skrytsamt om att det nya tillskottet Malin påminner om henne själv för längesen. Erikas användande av manlig samtalsstil får effekten av att utstråla ett självförtroende, trots att hon förminskar sitt behov av att prata känslor.

Den som är drivande med frågor är i dialogen är Mikael, vilket bidrar till att samtalsämnena varierar. Erika väljer däremot att angripa Mikael självbild genom att hävda att det för stunden inte "finns ett jag" och att deras arbetsplats håller på att gå under, det går att tolka som att hon vill ge Mikael dåligt samvete för att han lämnade Stockholm för ett annat arbetsuppdrag. Hon talar med en direkt stil för att inte dölja sina känslor för just det ämnet; gällande Millenniums framtid. Mikael väljer i sin tur att byta samtalsämne för att inte bekräfta sitt dåliga samvete och det blir tydligt när han försöker underhålla samtalet genom fokusskifte. Hade Erika använt sig av en mer feminin samtalsstil hade förmodligen samtalet blivit mer djupgående kring ämnen om känslor och problem. Genom att Erika mer fokuserar på den offentliga sfären än den privata, framstår hon som en normbrytande karaktär i sitt förhållningssätt till att förväntas vara en stöttande samtalspartner.

Lisbeths karaktär exemplifierar tydligt hur kvinnliga karaktärer använder manlig samtalsstil för att undvika att prata om privata ämnen. Lisbeths trauma har diskuterats flera gånger i de föregående delarna, vilket är en viktig bidragande faktor till varför hon betar sig som hon gör.

Lisbeth: Vad gör du?

Mikael: Vad är det?

Lisbeth: Gå och lägg dig i din egen säng.

Mikael: Jag vill vara nära dig.

Lisbeth: Javisst, bara jag får sova.

Mikael: Vad har du varit med om? Hur blev du så här? Du vet allt om mig. Jag vet inte ett skit om dig. Inte ett skit.

Lisbeth: Nä, det är så det är.

(Arden Oplev, 2010, 0:39:12)

Dialogen ovan utspelar sig i en scen där Lisbeth och Mikael går från en intim situation till en annan. De har precis haft sex med varandra och när Mikael vill sova kvar i hennes säng avfärdar hon honom genom att be honom gå. När hon ändå ger med sig använder hon sig av en mångtydiga repliken ”bara jag får sova”, som ändå talar sitt tydliga budskap: det finns inget intresse att utveckla detta vidare. Detta är ett symptom på att kvinnans sexualitet respekteras men att inställningen till närhet är komplex.

Trots att Lisbeth är kort och rak i sina repliker, ger det ändå underlag till Mikael att spinna vidare att försöka ta reda på till varför Lisbeth är som hon är. Eftersom Mikael övervägande använder sig av feminin samtalsstil blir Lisbeth hans motsats genom att hon inte fokuserar på mer än vad som sker i stunden; de har haft sex och nu är det dags att sova. Hade hon visat ett tydligare ointresse att ha honom kvar i sin säng hade hon med största sannolikhet bett honom att gå även när han motiverar att han vill vara kvar för att vara nära henne. Vad som får henne att ångra sig framgår inte och kanske är det just därför som Mikael fortsätter fråga varför Lisbeth är som hon är. Mikael vill som nämnt innan närma sig genom att prata personliga ämnen, vilket tenderar att bli en strategi att skapa känslan av gemenskap. Lisbeths användande av maskulin samtalsstil får henne att bryta mot det normativa genom att vägra dela med sig av sina problem.

Det finns en mystik kring Lisbeths förflutna som kommer tillbaka som korta återblickar i hennes drömmar, vilket visuellt förklarar för publiken att hon har en bakomliggande anledning till att hon upplevt trauma som hon inte vill dela med sig. Det är först genom en verbal konversation som Mikael blir varse om att han inte kan närma sig henne.

Lisbeth väljer dock att angripa Mikaelns självbild utan att lägga större vikt på hur hon får honom att framstå som okänslig. Med repliken ”nä, det är så det är” får hon Mikael att framstå som en otillräcklig lyssnare. Detta går att tolka som att ju okänsligare hon visar sig vara, desto mer svalnar Mikaelns intresse för att fortsätta fråga om hennes förflutna. Användandet hjälper till med att skapa en bild av Lisbeth som privat och svår att komma nära.

Professionellt eller formellt

I en professionell interaktion på en arbetsplats exemplifierar filmen att kvinnliga karaktärer använder sig av manlig samtalsstil för att fokusera på lösa ett problem och lägga personliga känslor åt sidan. Som nämnt innan fokuserar den maskulina stilen på just problemlösande av saker och händelser. I dialogen nedan exemplifieras hur Erika och kollegan Malin hanterar hur en av deras kollegor går bakom ryggen på dem:

Malin: Jag har upptäckt att Janne har kontakt med Wennerström.

Erika: Hur vet du det?

Malin: Jag har kollat hans mejl. Jag råkade se och... Han får en kopia av alla dokument som skickas eller tas emot här på redaktionen. Om någonting handlar om Wennerström vidarebefordra Janne det direkt till honom.

Erika: Janne... Så han är Wennerströms springpojke? Fy fan.

Malin: Vad tänker du göra?

Erika: Jag måste sparka honom så fort som möjligt.

Malin: Är du säker på att det är det bästa?

Erika: Vad menar du?

Malin: Jag tänkte bara att, är inte det här ett jättebra tillfälle att kontroll på vad Wennerström får för information?

Erika: Malin, vad gör du här på Millennium? Du är ju politiker.

(Arden Oplev, 2010, 0:20:28)

Dialogen utspelar sig mellan två kvinnor och trots att de har olika roller så som chef och anställd, tenderar båda att använda maskulin samtalsstil för att hävda sina färdigheter gällande att vara lösningsorienterade. Själva användandet kan vara en taktik för att visa framfötterna, då man vill bryta den normativa föreställningen av kvinnor i höga positioner blandar in känslor i alla interaktioner. Det går att utläsa en besvikelse över att Erika säger ”fy fan” över Janne, men fokus ligger hela tiden på att lösa situationen i

stället för att gå djupare in på känslorna över hans svek. Vad som skiljer kvinnorna åt är att deras lösningar har olika baktankar. Erikas fokus riktar in sig på att försvara Millennium för att tidningen som hon beskrivit innan håller på att "gå under". Malin ser på situationen med att ta ett steg längre och vill utnyttja resurser för att vända sveket mot redaktionens fördel, därför blir hennes användande av maskulin samtalsstil ett hjälpsamt verktyg för att framföra detta på ett rationellt sätt.

Likt Erika visar som sagt Malin en tydlig tendens att vilja visa framfötterna, vilket hotar Erikas självbild utifrån sin chefsroll. Att Malin ifrågasätter Erikas beslut om att sparka Janne är rätt ifrågasätter hon även Erikas professionalitet och hennes hanterande av situationen. Malin angriper alltså Erikas självbild genom att framstå som mer lösningsorienterad, för att framhäva att radikala beslut inte behöver vara de bästa. Detta leder till att Erika försvarar sig genom att på ett skämtsamt hävda att Malin är en politiker och ifrågasätter vad hon gör där. Repliken skulle kunna tolkas som en förolämpning, men fungerar även som en motivering för Erika att höja Malins självförtroende då hon i en privat interaktion med Mikael kallat Malin för "skitbra". Användandet av manlig samtalsstil bidrar då alltså till att Erika kan balansera att erkänna att Malins idé är värd att gå vidare med och att det är hennes förtjänst att hon anställt henne.

I Lisbeths fall exemplifierar filmen hur kvinnliga karaktärer använder sig av maskulin samtalsstil för att medvetet framstå som nonchalant, trots att sammanhanget är ur ett formellt perspektiv. Detta påstående grundar sig på att Lisbeth behöver upprätthålla ett hårt yttre vilket fungerar som ett verktyg som spär på uppfattningen om att hon inte är kuvad och lättmanipulerad. Dialogen nedan utspelar sig när Mikael har konfronterat henne i sitt hem och nu ber henne om hjälp:

Mikael: Hur mycket vet du om det som jag arbetar med nu?

Lisbeth: Fyrtioårigt mord på en sextonårig flicka.

Mikael: Tills idag så var jag inte säker på om hon blev mördad. Så visar du mig att hon refererar till bibelavsnitt, som handlar om kvinnor som ska dödas.

Lisbeth: Och?

Mikael: Och det är det viktigaste spåret hittills.

Lisbeth: Och?

Mikael: Jag behöver din hjälp.

(Arden Oplev, 2010, 1:27:40)

Uppsatsens tidigare kapitel har diskuterat hur Lisbeth medvetet tagit risken att avslöja att hon har hackat sig in på Mikaelns dator och nu får hon stå till svars för sina handlingar. Detta ställer henne inför ett val, antingen förklarar hon sin anledning till det eller så fortsätter hon skapa en fysisk distans till Mikael.

Hon väljer att bekräfta vad hon vet om fallet och därav att hon gjort ett olaga intrång. Mikael väljer dock att vända det till något positivt och ser henne som en tillgång. Mikael använder feminin samtalsstil genom att underhålla samtalen och ge Lisbeth bekräftelse genom att indirekt säga att hon är intelligent. För Lisbeth blir ordet ”och” i detta sammanhang en förolämpning eftersom den förminskar Mikaelns arbete och hans hintande om att hon ligger bakom en revolutionerad upptäckt gällande fallet. I uppsatsens tidigare kapitel diskuteras hur Lisbeth använder sig av maskulin samtalsstil i andra professionella formella sammanhang och hur den sätter hennes professionalitet i dålig dager. Dialogen ovan gör inget undantag eftersom Lisbeth fortfarande framstår som nonchalant genom att riskera sin självbild att framstå som okänslig. Däremot är dialogen ovan den bidragande faktorn till att Mikael och Lisbeth börjar ett samarbete för att lösa mysteriet. Förmodligen är en avgörande faktor att Mikael ger Lisbeth positiv bekräftelse för ett arbete ingen har bett henne att utföra vilket är ett symptom på att Lisbeth blir uppskattad för den hon är bortom förutfattade meningar.

Kapitel 5. Slutsats

Syftet i föreliggande uppsats har varit att utifrån ett genusperspektiv undersöka hur normativa och icke-normativa samtalsstilar påverkar kvinnliga karaktärers gestaltning genom verbal dialog. Undersökningen har utförts genom att välja ut två kvinnliga karaktärer från miniserien *Millennium* (2010) och fokuserat på de två första avsnitten, som är en förlängd version av *Män som hatar kvinnor* (2009). Karaktärerna som har valts ut är den omskrivna huvudkaraktären Lisbeth Salander och mindre omtalade bikalet Erika Berger. Valet grundades på att de båda kvinnorna skiljer sig markant åt gällande sin samhällsstatus, ålder och förutsättningar i det fiktiva samhälle de lever i. Genom att analysera karaktärer som skiljer sig åt, har uppsatsens normperspektiv vidgats och belyst hur användandet av just manliga samtalsstilar påverkar

samtalskontexten. Frågeställningarna som legat till grund för undersökningen har utgått från på vilket sätt Lisbeth och Erika har följt eller brutit de normativa och icke-normativa samtalsstilarna i deras roller som samtalsdeltagare, i samtalsorganisering, inom samtalsämnen och samtalsgenrer, samt i relation till hur omgivningen påverkar deras interaktion.

Analysens resultat har visat att både Lisbeth och Erikas karaktärer övervägande använder maskulin samtalsstil i interaktioner med sin omgivning. Detta resultat baseras på att analysen har utgått från en tabell av verkliga studier som gjorts i sammanhang där män och kvinnors samtalsstilars egenskaper har varit i fokus. Dialogens repliker har tydligt kunnat kategoriseras och visat att manlig samtalsstil är den främst förekommande för de båda kvinnliga karaktärerna. Hänsyn har tagits till karaktärernas olika förutsättningar i den fiktiva världen de lever i och det har funnits en förväntan att användandet av maskulin samtalsstil skiljer sig åt för diverse karaktär. Främst utgår analysen från interaktioner med filmens manliga huvudroll, Mikael Blomkvist, som har olika relationer till de båda kvinnorna. En intressant aspekt som framgår i analysen är hur Mikaelns egenskaper snarare tillhör den feminina kategorin, vilket ger Lisbeth och Erika funktionen att agera hans motpoler. Alltså går det att dra slutsatsen att Erika och Lisbeths användande av maskulin samtalsstil tillsammans med Mikael utmanar den normativa förväntan som finns på de olika könen.

Analysen har även kretsat kring den komplexa frågan gällande om utmärkande kvinnliga karaktärers gestaltning är beroende av manliga egenskaper för att framstå som intressanta. I Erikas interaktioner med både män och kvinnor använder hon en manlig samtalsstil för att visa framfötterna och behålla sin pondus, men också för att inte visa sig svag. Vad som dock inte framgår är om hon själv är medveten om det och det verkar i stället falla sig naturligt i hennes gestaltning, vilket tyder på att hennes karaktär inte tar ställning till hur hon bryter mot normativa förväntningar. Att hon behöver vara rak och inte underhålla samtalet mer än nödvändigt är ett rationellt beslut som inte borde vara definierat utifrån kön. Hennes repliker faller innanför ramarna för det maskulina och hade någon i Erikas omgivning påpekat att hon tar för mycket plats hade det lett till en annan diskussion. I stället visar Erikas användande av manlig samtalsstil att den stärker hennes karaktär och utbyte får hon respekt från övriga samtalsdeltagare.

I privata sammanhang visar Erika mer tendenser på att använda maskulin samtalsstil för att inte låta känslorna ta över. Hon utmanar bilden av den konventionellt artiga kvinnan, vars arbete i interaktionen går ut på att hålla samtalet i gång och bekräfta sin samtalspartner. Även om känslor kan definieras som ett kvinnligt samtalsämne, bör inte själva uttrycket gällande dem tillhöra ett specifikt kön och heller inte definieras därefter. Erika utmanar normbilden av den känsllosamma kvinnan med att uppvisa motsatsen, likväl som den stärker henne som chef, stärker den henne som privatperson. Hade Erika varit lika utmärkande som Lisbeth i sin gestaltning hade hennes omgivning förmodligen inte sett på henne med lika blida ögon, men eftersom hon representerar en medelålders kvinna med som jobbat sig uppåt och dessutom framstår som omtyckt, får hennes karaktär helt andra förutsättningar i representationen som förebild.

Lisbeths kalla och hårda förhållningssätt blir avsevärt mycket tydligare genom sitt gotiska utseende, vilket verkar vara ett genomtänkt beslut från författaren i att förstärka hennes karaktär som normbrytande. Bortsett från hennes yttre är hennes användande av manlig samtalsstil ett tillvägagångssätt att tänja på gränserna för hur långt en kvinna kan gå innan hon ifrågasätts som feministisk ikon. Om analysen visar att Lisbeth är beroende av maskulina egenskaper för att framstå som intressant kan man ha delade meningar om. Maskulin samtalsstils egenskaper stärker Lisbeths attityd som hårdhudad, direkt och hierarkisk genom att den uppfyller vad som definieras som sådana. Samtidigt utmanar Lisbeth den feminina stilen utifrån sitt kön som kvinna, vilket går att tolka som ett syfte att suddas ut gränsen för vilka förväntningar som finns på kvinnor. Hennes främsta karaktärsfunktion går att tolka som en representation av en kvinna som befinner sig i gränslandet för vad som räknas som typiskt kvinnligt eller manligt.

Hennes användande av manlig samtalsstil stärker som sagt bilden av henne som hårdhudad och svåråtkomlig, men likt Erika verkar hon inte lägga större vikt vid att ta ställning till det. Lisbeths karaktär belyser alltså hur en kvinnlig karaktär kan ta mycket plats utan att ha en dold agenda bakom det. Lisbeths användande av manlig samtalsstil yttrar sig snarare som en taktik för att överleva det samhälle hon kämpat mot sedan barnsben. Hon har lärt sig att det är den stilen som skyddar henne mot personer som får henne att känna sig otrygg, även om den ibland riskerar hennes framtid. Hon vill ta den platsen hon rent juridiskt inte anses ha rätt till, vilket kräver att hon har en attityd som inte går att köra över. Hennes raka och kyliga förhållningssätt grundas med största

sannolikhet på hur hon formats som människa, men mjuknar aningen när hon känner tillit till personen.

Vad de båda kvinnorna har gemensamt är att deras användande av manlig samtalsstil inte är ett medvetet val, utan i stället ett verktyg för att framstå som självständiga. De har formats utifrån sin bakgrund och tar sig an den värld de lever i utifrån bästa förmåga. En viktig detalj att nämna är att resultatet såklart hade sett annorlunda ut om filmen hade varit i realtid. Filmen som utspelar sig på ett halvår, kortas med filmmediets tekniker och berättarstruktur ner till tre timmar. Att jämföra två fiktiva karaktärer med verkliga studier har bara varit en liten undersökningsdel av hur normativa och icke-normativa samtalsstilar påverkar gestaltningen. En annan viktig detalj att belysa är att Lisbeth får ta avsevärt mycket mer plats rent tidsmässigt än Erika under filmens handling. En jämlik jämförelse av de båda karaktärerna hade därav kunnat ge ett annat resultat som ytterligare vidgar forskningsområdet.

Slutord

Den här uppsatsen har visat att användandet av maskulin samtalsstil påverkar och förstärker karaktärens gestaltning utifrån vilka normativa förväntningar som finns, både i den fiktiva världen och från tittaren. Jag personligen upplever att användandet av dessa könsdefinierade samtalsstilar inte behöver vara kopplat till något negativt för att det finns skillnader, likheter och blandningar mellan dem. Snarare tvärtom, det kan i stället stärka karaktärerna i deras gestaltning och representation i ett större sammanhang. Att låta kvinnliga och manliga karaktärer bryta mot normerna, talar enligt mig för att det är en nödvändighet, då samhället hela tiden utvecklas till ett modernare sätt att se oss som individer och inte strikt uppdelade i två kategorier. Min vision med att skriva den här uppsatsen var att få kunskap om kvinnor tenderar att använda maskulin samtalsstil, utifrån att deras kvinnliga kön inte räckte för att framstå som intressanta. Jag har genom att skriva denna uppsats sett hur samtalsstilarnas skillnader öppnat upp mitt tänkande för hur jag vill gestalta mina karaktärer i framtida manus, gällande både kvinnor och män.

Källförteckning

Arden Oplev, N. (Regissör). (2009). *Män som hatar kvinnor*. [Film]. Yellow Bird.

https://www.imdb.com/title/tt1132620/?ref=ttco_co_tt

Arden Oplev, N. (Regissör). (2010). *Millennium*. [Miniserie]. Yellow Bird.

https://www.imdb.com/title/tt1634549/?ref=fn_al_tt_2

Boon, K. A. (2008). *Script culture and the american screenplay*. Wayne State University Press.

Buckland, W. (2019). Mind our mouths and beware our talk': Stylometric analysis of character dialogue in *The Darjeeling Limited*. *Journal of Screenwriting*, 10(2), 131–147. https://doi.org/10.1386/josc.10.2.131_1

Cooper, B. (2000). “Chick Flicks” as Feminist Texts: The Appropriation of the Male Gaze in *Thelma & Louise*. *Women's Studies in Communication*, 23(3), 277–306.

<https://doi.org/10.1080/07491409.2000.11735771>

Egri, L. (1960). *The Art of Dramatic Writing: Its basis in the Creative Interpretation of Human Motives*. Touchstone.

Fredriksson, T. (2020). Avenger in distress: a semiotic study of Lisbeth Salander, rape-revenge and ideology. *Nordic Journal of Criminology*, 22(1), 58-71.

<https://doi.org/10.1080/2578983X.2020.1851111>

Håkansson, G., & Norrby, C. (2015). *Introduktion till sociolingvistik* (2. uppl.). Studentlitteratur.

Eder, J. (2010). Understanding characters. *Projections: The Journal for Movies and Mind*, 4(1), 16–40. <https://doi.org/10.3167/proj.2010.040103>

Fishman, M., P. (1978). The Work Women do. *Social Problems*, 25(4), 396–406.

<https://doi.org/10.2307/800492>

Jurik, N., & Cavender, G. (2017) Feminist Themes in Television Crime Dramas. *Oxford Research Encyclopedia of Criminology*.

<https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190264079.013.17>

Luo, H., & Laurina Zhang, L. (15 oktober 2021). *Measuring the Impact of #MeToo on Gender Equity in Hollywood*. Harvard Business Review.

<https://hbr.org/2021/05/measuring-the-impact-of-metoo-on-gender-equity-in-hollywood>

McHugh, K. (2018). The Female Detective, Neurodiversity, and Felt Knowledge in Engrenages and Bron/Broen. *Television & New Media*, 19(6), 535–552.

<https://doi.org/10.1177/1527476418767995>

Nelmes, J. (2011). Realism and screenplay dialogue. I J. Nelmes (Red.), *Analysing the screenplay* (s. 217–236). Routledge.

Nordenstam, K. (1990). Hur talar män och kvinnor till vardags?. *Kvinnovetenskaplig Tidskrift 1*(11), s. 32–42. <https://ojs.ub.gu.se/index.php/tgv/article/view/1546/1351>

Norrby, C. (2014) *Samtalsanalys – så gör vi när vi pratar med varandra*. (3 uppl.). Studentlitteratur.

Rowland, S. (2015). Women Behaving Badly: 25 years of *Thelma & Louise* (and six years of *The Red Book*). *International Journal of Jungian Studies*, 7(2), 173–178.

<https://doi.org/10.1080/19409052.2015.1013755>

Schamp-Bjerede, T. (2012). The labelization and identity of Lisbeth Salander. *Forum for World Literature Studies* 4(2). 307–315.

<https://www.thefreelibrary.com/The+labelization+and+identity+of+Lisbeth+Salander.-a0309980580>

Thomas, B. (2012). Kicking the hornet's nest: The rhetoric of social campaigning in Stieg Larsson's Millennium trilogy. *Language and Literature*, 21(3), 299–310.

<https://doi.org/10.1177/0963947012444224>